PAROIKIA - BETWEEN HEAVEN AND EARTH. A TRANSIT DESTINY

Moldovan Alexandru*

Abstract: The Greek word παροιμία, ας, ῆ was translated as ‘stay’ or ‘living abroad’ or ‘sojourn’. The word πάροικος, ον means ‘stranger’ or ‘sojourner’ or ‘guest’, and the word παροικέω – aor: παρώκησα means ‘to live as a stranger’, ‘to be a stranger’, ‘to live temporarily in a place’ or ‘to abide in a place’. All these meanings appear in the pages of the Holy Scripture and they describe *our condition on earth*. Man’s life on earth is seen as an *exile* (1 Pt 1, 17); men are *strangers and pilgrims on this earth* (1 Pt 2, 11). The patriarch Abraham, “by faith he *sojourned* in the land of promise, *as in a strange country*, dwelling in tabernacles with Isaac and Jacob, the heirs with him of the same promise. For he looked for a city which hath foundations, whose builder and maker is God.” (Heb 11, 9-10). The one who waits for the city above is required a rare and subtle virtue: *the virtue of living simultaneously within time and outside of time*, in the certainty of the immediate and in the uncertainty of the ultimate perspective, in the tranquility of the daily prosaic and the disquietude of the last day. This is not accessible to everyone, as it is not easy to be both ‘present’ and ‘absent’ in the world. One must accept the earthly destiny, knowing that it is ‘*a transit destiny*’. Being and living ‘among people’ and being, at the same time, ‘with God’ is not an easy task. We are asked not to install ourselves comfortably and sufficiently in this world, but have in front of our eyes *the horizon of eternity*. We are asked – with a word attributed to Christ in an apocryphal Gospel – to be ‘passers’. In the Homage Year of the mission of the parish, appealing to the etymology of the word may help us rediscover the identity, our vocation here, but also the aim of our journey.

Keywords: *living abroad, sojourn, stranger, sojourner, guest, to live as a stranger, to be a stranger, to live temporarily in a place, to abide in a place, our condition on earth, exile, the world, a transit destiny, the horizon of eternity.*

* Ph.D., Assistant Professor, „1 Decembrie 1918” University, Faculty of Orthodox Theology, Alba Iulia, Romania.

Preliminarii

Dicționarul explicativ al limbii române oferă următoarea definiție cuvântului “parohie” = cea mai mică unitate administrativă bisericească¹. E definiția preluată din manualul de Drept bisericesc. Parohia e comunitatea religioasă condusă de un preot paroh. O altă definiție de manual. Dicționarul grec-român ne spune că termenul “parohia” vine din cuvântul grecesc “*paroikia*”, care, la rândul-i, provine din particula “*pará*” care înseamnă “lângă” sau “alături” și “*oikia*” care înseamnă “locuință”². Există, însă, în vocabularul limbii noastre un cuvânt sinonim pentru cuvântul “parohie” și acesta este cuvântul “enorie”, care provine din cuvântul grecesc “*ènoría*” (*en-órios*) care înseamnă = “dinlăuntrul hotarelor”³. E interesant faptul că în limbajul comun folosim cuvântul “paroh” pentru preotul care conduce parohia, însă pentru credincioșii săi este folosit mult mai frecvent cuvântul “enoriași” și foarte, foarte rar cuvântul “parohieni”.

După cum se poate observa, etimologia celor două cuvinte scoate în evidență sau subliniază o *diferență*, în timp ce traducerea în limba română o acoperă.

Oamenii știu că aparțin sau că sunt arondați unei “parohii” având “domiciliul stabil” în respectiva parohie, dar nu știu câți dintre ei au și conștiința sau sentimentul că, în realitate, nu e foarte “stabil” domiciliul lor și că, de fapt, petrecerea lor pe pământul acesta este una “de tranzit”. Studiul de față le sugerează să-și facă doar “flotant” pe locul în care trăiesc, adică să conștientizeze că se află doar “în trecere” prin aceste locuri, și că, oricât ar părea de curios, aici pe pământ nu pot avea un domiciliu stabil. De fapt, chiar cuvântul “flotant” indică un lucru care plutește, plutitor, care nu stă undeva fix, într-un loc, ci este purtat de firul de apă undeva în altă parte, iar

¹ <http://dexonline.ro/definitie/parohie>.

² *Dicționar grec-român al Noului Testament*, de Maurice Carrez și François Morel, Traducere de Gheorghe Badea, București, Societatea Biblică Interconfesională, 1999, p. 220.

³ <http://dexonline.ro/definitie/enorie>.

când e vorba de oameni, de persoane, îl indică pe cel care se află într-o localitate, într-un loc, numai temporar, având domiciliul stabil în altă parte.

Ne-am născut aici, avem cu toții un “loc al nașterii”, un “birth place” înscris în toate actele oficiale, ne căutăm sau ne facem un loc, o locuință, aici pe pământ, avem un domiciliu, ne îngrijim chiar și de “un loc de veci” în cimitir, însă eu sper că nu acesta va fi locul în care ne vom petrece eternitatea!

Referatul biblic ne vorbește, în prima sa carte (Facerea), despre “cer și pământ” ca fiind opera mâinilor Domnului (Fac 1, 1), iar în ultima carte (Apocalipsa) despre “un cer nou și un pământ nou” și ne spune că “cerul cel dintâi și pământul cel dintâi au trecut” (Apoc 21, 1). Omul face parte și el din creația lui Dumnezeu, este cea mai de preț creatură a lui Dumnezeu; a fost creat din pământ de Cel ce a făcut cerul și pământul. A căzut apoi în păcatul neascultării și Cel ce l-a creat i-a zis: “Întru sudoarea frunții tale îți vei mânca pâinea – și-ți vei trăi zilele vremelnice – până când te vei întoarce în pământul din care ai fost luat; *căci pământ ești și în pământ te vei întoarce!*” (Fac 3, 19). Mai târziu Iov Îi va spune Domnului: “Adu-Ți aminte astăzi: din lut m-ai plăsmuit și-n lut mă vei întoarce” (Iov 10, 9).

Cartea Facerii ne oferă indicii precise despre adevărul omului, iar textele biblice din primele două capitole nu se vor a fi doar o relatare despre “originile” omului, ci și un răspuns la întrebarea: “Ce este omul?”. Omul a fost creat de Dumnezeu din pământ sau din pulberea pământului și omul trăiește pentru că Domnul a suflat asupra lui “suflare de viață”. Textul biblic sugerează ideea că omul se află într-o poziție privilegiată, atât în raport cu Cel ce l-a creat, cât și în raport cu celelalte lucruri create. Omul este în centrul relatării biblice.

Omul este prezentat ca un suveran al unei împărății opulente, un suveran care-și exercită stăpânirea nu numai asupra lumii, ci și asupra celor din lume. Adam “pune nume” tuturor celor aduse de Dumnezeu la existență, fapt care indică stăpânirea deplină asupra acestora, căci numele reprezintă adevărul cel mai profund al aceluia

lucru (sau persoane).

Așadar, omul e un suveran, un stăpân, însă un stăpân creat “din pulberea pământului”. În limba ebraică avem un joc de cuvinte interesant între numele primului om creat de Dumnezeu și numele materiei din care a fost făcut acesta: “*Adam*” și “*adama*”. Între om și pământ există “o legătură de rudenie”, o apropiere. În realitate, textul original ebraic este foarte precis: omul nu numai că a fost creat de Dumnezeu “din pământ”, ci omul “este pământ”. Pulberea pământului e “un punct de referință” pentru om⁴. Pentru că e pământ, omul “redevine pământ” sau “se întoarce în pământ”.

În acest fel, “textul inițial” sau textele de referință din Facere 1 și 2 ne spun că omul este stăpânul sau suveranul tuturor celor create, dar și că e “pământ”, “pulbere” sau “humă”. Textul biblic ne descoperă adevărul sau sensul profund al omului, care e un incredibil și impenetrabil mister, o taină care se dezvăluie ochilor noștri și care constă în a ține împreună două realități contradictorii. Rostul omului pe pământ este acela de a trăi acest mister, această taină, fără a-și face nicio clipă iluzia de a fi egal cu Cel care l-a adus la existență sau la ființă, și fără a se amăgi că e doar “un animal rațional” sau “numai pământ”.

Acest mister al omului își află sinteza perfectă în *porunca* pe care Dumnezeu o dă omului. Porunca din Cartea Facerii 2, 16-17 vine în continuarea a ceea ce aghiograful ne-a spus până acum despre om. E limpede că nu e o poruncă arbitrară care are numai rolul de a pune la încercare omul, pentru a vedea dacă se supune, dacă-L ascultă pe Dumnezeu, ci una care asigură o *limitare*, una care-i pune frâu omului, pentru a nu se trufi. Această poruncă e, în primul rând, un dar pe care Domnul Dumnezeu îl face omului ca să-și poată vedea limitele. Nu știu câți dintre noi vedem în acest mod poruncile lui Dumnezeu. Aceasta e porunca. Am putea spune: ceva care să-i amintească mereu omului că *e pământ*. Această poruncă este dată

⁴ Bruna Costacurta, *Genesi 1-4, La creazione, il peccato e la redenzione. Appunti*. Roma, Pontificia Università Gregoriana, 2002, pp. 101-102.

tocmai pentru ca omul, cunoscând propriul său adevăr, să fie și să rămână în comuniune cu Dumnezeu. Scriptura insistă foarte mult să-l convingă pe om că nu e Dumnezeu, să priceapă că e deosebit de Dumnezeu, că e făptură creată, deci, limitată, și că numai acceptându-și condiția omul ar putea trăi în comuniune cu Cel care l-a adus la existență⁵.

Dacă omul acceptă propriul său adevăr, dacă acceptă că a primit totul de la Dumnezeu și dacă recunoaște în Dumnezeu originea întregii existențe, atunci omul are acces la Viață și se poate bucura de ea în deplină libertate. Viața îi aparține în măsura în care omul știe și realizează că se bucură de ea pentru că Dumnezeu i-a oferit-o în dar. E a sa, îi aparține și se poate bucura de ea numai continuând s-o primească în fiecare zi ca pe un dar de la Dumnezeu, continuând să se supună Acelui Dumnezeu Care stă la originea existenței. Acesta e raportul pe care omul e chemat să-l aibă cu viața, cu lumea și cu Dumnezeu.

1. Experiența dezrădăcinării și a înstrăinării în Vechiul Testament

Este sugestiv faptul că istoria biblică începe cu o *poruncă* dată de Dumnezeu unui om care locuia în Urul Caldeii: “Ieși din pământul tău, din neamul tău și din casa tatălui tău și vino în pământul pe care ți-l voi arăta Eu” (Fac 12, 1). Omul acesta e “dezrădăcinat” și “trimis în pibegie”; este invitat să-și părăsească locul de baștină și să se stabilească într-un pământ străin, pe care i-l va indica Cel ce l-a chemat, i se poruncește să trăiască “experiența înstrăinării”, experiență care este pusă în legătură cu o făgăduință.

Această experiență inițială nu e lipsită de semnificație și ne ajută să înțelegem relația pe care o avem cu Cel ce ne-a creat. *Experiența înstrăinării* reprezintă condiția pentru a se naște și pentru

⁵ *Ibidem*, p. 103.

a se dezvolta în om credință⁶.

Starea firească a lumii create aceasta este: Creatorul este “absent” de pe scena creaturilor Sale, iar creaturile sunt absente de pe scena, transcendentă, a Creatorului. Am fost “alungați” din raiul Lui și L-am alungat și noi din “locuința” noastră⁷. Omul a fost “izgonit” (exilat) din Rai, iar acum este chemat înapoi, iar pentru călătoria de întoarcere are nevoie de “credință”.

Așa cum am văzut, Avraam e invitat să lase ceva în urmă: pământul în care locuia, neamul și casa tatălui său și să începă o *călătorie, un pelerinaj*; e chemat să trăiască condiția de pribegie. Numai în această condiție Avraam poate să fie “prietenu” lui Dumnezeu, Care nu e la măsurile omului, ci e întotdeauna “Altul”. Avraam este omul care trăiește în mod deplin experiența călătoriei, a pelerinajului, a pribegiei, omul care nu uită – așa cum a făcut-o nepotul său de frate, Lot – că este “*străin și pribeg*” pe pământ. Chiar și la sfârșitul călătoriei sale, atunci când cumpără de la Efron Heteul un loc de mormânt pentru soția sa, Sarra – peștera Macpela –, Avraam nu uită că e “*străin și pribeg*” (Fac 23, 4).

Înainte de a intra în Pământul Făgăduinței, fiii lui Israel au primit de la Dumnezeu o poruncă. Domnul le-a spus că atunci când vor ajunge în Canaan și când vor culege primele roade, să-și aducă aminte de El și să-I mulțumească; să se ducă la Sfântul Locaș și să rostească înaintea preotului următoarele cuvinte: “Tatăl meu a fost *un arameu pribeg*. S-a dus în Egipt cu oameni puțini și *a pribegit* acolo; și acolo a devenit un popor numeros. Egiptenii au început să ne prigonească, iar noi am strigat către Dumnezeu și Dumnezeu ne-a scos din Egipt „cu mână tare și cu braț înalt”. Ne-a călăuzit prin pustie și ne-a adus în țara aceasta și ne-a dat ca moștenire pământul acesta în care curge lapte și miere și acum aduc Domnului cele dintâi roade și recunosc că datorită Lui am ajuns aici” (Deut 26, 5-10).

⁶ P. Bovati, *Lo straniero nella Bibbia. I. La diversità d'Israele*, “La Rivista del clero italiano” 83, 2002, pp. 405-418.

⁷ Andrei Pleșu, *Parabolele lui Iisus. Adevărul ca poveste*. București. Editura Humanitas, 2012, p. 142.

Psalmistul vede și el în același fel condiția omului pe pământ și o descrie prin imaginea călătorului, a pribeagului: “Omul trece ca un chip în oglindă și se tulbură în zadar... Că *străin sunt eu pe pământ*, străin ca toți părinții mei” (Ps 38, 6. 12); “Când ei erau puțini la număr, foarte puțini și străini în pământul pe care Dumnezeu îl făgăduise părinților lor” (Ps 104, 12); “Dar cine sunt eu și cine e poporul meu? – zice regele David – că ale Tale sunt toate și dintru ale Tale Ți-am dat; că străini suntem noi în fața Ta, străini precum toți părinții noștri; ca umbra sunt zilele noastre pe pământ, și nimic nu rămâne” (1 Par 29, 14-15).

Pământul în care Israel își va ridica o casă este *un pământ primit în dar* de la Dumnezeu, un pământ în care Israel va locui ca un venetic și ca un chiriaș, și nu ca un stăpân sau proprietar: “Cât despre voi – zice Domnul – față de Mine *voi sunteți străini și venetici*” (Lev 25, 23).

Așadar, statutul de “străin”, de “priebeag” sau de “călător” indică raportul omului cu pământul acesta (Fac 23, 4; 35, 27; 37, 1). Avraam este descris ca “străin” din momentul în care a răspuns chemării Domnului. Condiția aceasta de pribegie și de înstrăinare a trecut de la Avraam la poporul care s-a născut din copasele sale: “Israel i-a zis lui Faraon: Am venit *să ne adăpostim* în Egipt, pentru că nu se mai găsește pășune pentru vitele robilor tăi, pentru că foamete mare bântuie în țara Canaanului” (Fac 47, 4). Verbul folosit în textul original ebraic pentru “adăpostire” exprimă ideea așezării cuiva ca străin sau ca rezident.

Atunci când Sefora a zămislit și i-a născut un fiu lui Moise, acesta i-a pus numele “Gherșom”, zicând: “*Străin sunt eu în țară străină*” (Iș 2, 22; 18, 3).

Condiția de pelerin este condiția celui care trăiește o experiență precară, efemeră, instabilă și care știe că speranța și ajutorul nu vin din partea stabilității și a certitudinii pe care o are și care trăiește din plin sentimentul de dependență de Cel de la Care a primit totul în dar.

Problema e că noi oamenii nu prea știm și nu suntem obișnuiți

să ne organizăm viața în funcție de repere absente. Avem nevoie de un marcaj ferm, de trasee previzibile, de reguli precise. Aici intervine “legea credinței” sau “regula credinței”, care nu e, propriu-zis, o lege. E o obțiune. Un “semn” către orizont, o deschidere a omului spre veșnicie care își produce reperele din propria ei tenacitate, din parcursul sau *pelerinajul* pe care îl instituie. Miracolul este că această “deschidere” către o absență – care se petrece în actul credinței – e în mai mare măsură născătoare de ordine interioară decât legiferările instituțiilor curente, cu abundența lor “prezență” în imediat⁸.

Figura străinului, a pribeagului, cere sau pretinde o *redefinire a umanului*; omul trebuie să fie, la rândul-i, ospitalier și primitor de străini, așa cum este și el “găzduit” de Altcineva; omul nu mai trebuie identificat și definit plecându-se de la o țară sau de la un loc de origine, ci, mai degrabă, plecându-se de la destinația sa ultimă, care e Cerul! Imaginea care exprimă condiția omului ca “străin” și “călător”, care vine de departe și merge departe este prezentată admirabil în experiența slujnicei lui Avraam, egipteanca Agar, pe care îngerul Domnului o întreabă: “Agar, de unde vii și unde te duci?” (Fac 16, 8).

Două sunt, așadar, direcțiile în care experiența pribegiei și a străinătății ne poartă pașii în Vechiul Testament: în primul rând, figura străinului indică precis condiția umană, căreia Israel e “martor” și “reprezentant”, iar în al doilea rând, indică taina lui Dumnezeu Care i S-a făcut aproape omului, dar mereu ca “Absolut”, ca “Altul”, ca prezență care-l invită pe om să “iasă” din obișnuit, din firescul firii, din prozaicul cotidian și să accepte viața aceasta ca pe un dar de Sus.

Rezumând, putem spune că Israel a trăit în Canaan, începând cu anul 1200 î. Hr., într-o zonă geografică și geopolitică specială, caracterizată de mutări frecvente, de exoduri și de migrații. Într-adevăr, Palestina “*e loc de tranzit*”, iar pământul ei un fel de “coridor” între Egipt și marile imperii din Răsărit (Asiria și

⁸ Andrei Pleșu, *op. cit.*, p. 142.

Babilonia), un coridor traversat continuu de caravane de negustori și de armate străine. Ca atare, e un loc în care “*experiența străinului*” e un lucru obișnuit; asta explică abundența de texte biblice care abordează această temă⁹. Pe de altă parte, Israel însuși este un popor care a trăit pe propria piele o lungă și dureroasă experiență a migrării și a exilului; aproape că s-a identificat cu ea. Israel a fost “străin” vreme de 400 de ani în Egipt; a “rătăcit” sau a “pribegit” prin pustie timp de 40 de ani; după căderea Ierusalimului (în anul 586 î. Hr.), mulți din fiii lui Israel au fost duși în exil sau deportați în Babilon.

2. Experiența pribegiei în Noul Testament

Patriarhul Avraam I-a arătat Domnului *credință* atunci când a fost chemat sau invitat să se ducă într-o altă țară: “Prin *credință* s-a supus Avraam când a fost chemat să plece la locul pe care avea să-l primească spre moștenire; și a plecat fără să știe încotro merge” (Evr 11, 8). Tot prin “*credință*” a locuit el “*vremelnic*” în ținutul făgăduinței *ca într-un ținut străin*, trăind în corturi cu Isaac și cu Iacov, cei împreună-moștenitori ai făgăduinței; fiindcă el “aștepta” cetatea care are temelii, al cărei izvoditor și ziditor e Dumnezeu (Evr 11, 9-10).

Și în acest text, viața prin credință e văzută ca un “pelerinaj”. În realitate, “pelerinajele” noastre în Țara Sfântă, la Muntele Athos, în Grecia sau la mănăstirile din țara noastră reprezintă o expresie a “pelerinajului nostru spre Dumnezeu Cel Viu” și spre propriul nostru suflet, spre regăsirea noastră, spre conștientizarea statutului nostru, acela de a fi creați “după chipul și după asemănarea” lui Dumnezeu. Suntem “neamul” Lui, suntem “rudele” Lui, suntem “moștenirea” Lui, suntem “fiii” Lui. Noul Testament ne spune că există un singur loc de pelerinaj pentru cei născuți din Dumnezeu: *lumea aceasta* în care ne naștem și în care trăim.

⁹ Carlo Maria Martini, *La figura dello straniero nella Sacra Scrittura*. Intervento al Convegno “Integrazione e integralismi. La via del dialogo è possibile?”, Cesano Maderno, 2001.

Dacă am îmbrățișat credința în Iisus, suntem, prin definiție, “pelerini în această lume”; pelerinajul nostru este deja în desfășurare. Sfântul Apostol Petru, la începutul epistolei sale, îi numește pe destinatarii săi “aleși, *aflați în trecere* prin Diaspora – în Pont, în Galatia, în Capadocia, în Asia și în Bitinia” (1 Pt 1, 1). În acest text, cuvântul “Diaspora” indică lumea în care creștinii se află doar *în trecere*, așa cum, de altfel, suntem toți pe pământul acesta. Puțin mai încolo, același apostol, se exprimă astfel: “Dacă-L chemați ca pe un Tată pe Cel ce cu nepărtinire judecă după lucrarea fiecăruia, trăiți-vă întru frică *zilele vremelnicei voastre*” (1 Pt 1, 17). Exegeții văd în această exprimare un sens peiorativ, afirmând că expresia “călători și pelerini” îi definește pe creștini ca aparținând unei clase sociale inferioare, lipsiți de drepturi de cetățenie¹⁰.

În Noul Testament, ceea ce ne arată ca “pelerini” e *modul în care ne comportăm*, modul în care trăim, nu locul către care ne îndreptăm. După cum vedeți, textul pe care-l avem în vedere ne invită la reflecție și la un examen sincer de conștiință: trăim și ne comportăm ca pelerini în această lume sau trăim ca persoane de-ale locului? E vorba de o întrebare care cercetează foarte atent *identitatea noastră* ca și creștini, o întrebare al cărei răspuns ne va indica în mod obiectiv dacă suntem sau nu credincioși.

În textul din Evrei 11, 9-10, Apostolul ne spune că Avraam “prin credință” a locuit vremelnic în ținutul făgăduinței, “ca într-un ținut străin”, trăind în corturi cu fiul și cu nepotul său, dar ne spune care a fost motivul acestei stări de fapt: “fiindcă *aștepta cetatea care are temelii*, al cărei izvoditor și ziditor e Dumnezeu”. Textul ne spune că patriarhul biblic, fiul și nepotul său “au locuit în corturi”. Trăiau în Pământul Făgăduinței dar așa ca și cum nu le-ar aparține. Avraam a trăit în pământul pe care i l-a făgăduit Dumnezeu, “ca într-un pământ străin”, deoarece acest pământ simboliza ceva mai mult. Cu alte cuvinte, acel pământ nu epuiza făgăduința Domnului.

¹⁰ Raymond E. Brown, Joseph A. Fitzmyer, Roland E. Murphy, *Introducere și comentariu la Sfânta Scriptură, Vol. X, Epistolele catolice*. Târgu Lăpuș, Galaxia Gutenberg, 2011, p. 65.

Făgăduința Domnului era mai mare decât pământul fizic în care poporul Său a intrat sub conducerea lui Iosua Navi. Curios este faptul că acești oameni: Avraam, Isaac și Iacov au înțeles lucrarea Domnului; acesta este motivul pentru care au fost în stare să trăiască în acel pământ ca pelerini; știau că ținta definitivă a vieții lor nu era aceea de a se lipi de acel loc. Cetatea pe care patriarhul Avraam, fiul și nepotul său o așteptau era aceea proiectată și zidită de Dumnezeu Însuși.

Puțin mai încolo, în ultimul capitol al epistolei (13, 14), Apostolul spune că “nu avem aici cetate stătătoare, ci căutăm pe aceea ce *va să fie*”. Cu alte cuvinte, ne încredințază că respectiva cetate va veni negreșit. În Simbolul credinței avem aceste cuvinte: “Aștept învierea morților și viața veacului ce *va să fie*”, care nu e totuna cu “*va fi*”. Particula “*va*” exprimă necesitatea sau trebuința. Am putea spune, deci, și altfel: “Și viața veacului *ce urmează să fie*” sau “viața veacului care *cu neapărată trebuință va veni*”.

Apostolul spune că noi primim “o împărăție care nu poate fi zdruncinată” (Evr 12, 28), un lucru care nu se poate spune despre o cetate pământească.

Acesta e un aspect fundamental al vieții creștine: *orientarea ei eshatologică*¹¹. Creștinii sunt “pelerini” pe acest pământ, deoarece – așa cum spune Mântuitorul Hristos – ei sunt “*în*” lume, dar nu sunt “*din*” lumea aceasta, deoarece patria lor, casa lor, locuința lor veșnică este în ceruri, de unde Îl așteaptă pe Hristos ca Mântuitor. Este ideea exprimată de Apostolul Pavel în Epistola către Filipeni: “Cât despre noi – vorbește de creștini – *cetatea noastră este în ceruri*, de unde așteptăm Mântuitor, pe Domnul Iisus Hristos” (Fil 3, 20) și continuă Apostolul, vorbind tot despre Hristos, “Care va schimba trupul smereniei noastre ca să fie asemenea trupului slavei Sale” (Fil 3, 21). În acest text, Apostolul Pavel arată lămurit că *destinația noastră finală este cerul*, adică un alt tărâm, dincolo de cel de aici. În limbajul obișnuit, a fi cetățeanul unei țări înseamnă a exprima, în

¹¹ Carlo Maria Martini, *art. cit.*, p. 3.

primul rând, faptul că respectiva țară există și că nu e nimic iluzoriu sau fictiv, întrucât nu poți fi cetățeanul unei țări care nu există; înseamnă că oriunde te-ai găsi, te afli sub scutul și sub apărarea legilor acelei țări; că ești egal în drepturi și îndatoriri și că te bucuri de aceleași privilegii cu toți cei care compun marea familie a respectivului popor. Când Apostolul Pavel afirmă că “cetățenia” noastră este “în ceruri”, el nu face nimic altceva decât să ne spună că locul aflat dincolo de marea trecere există, că putem să ajungem acolo, că suntem făcuți pentru acel loc, că nu vom fi singuri acolo și că vom forma și acolo o comunitate dincolo de legile spațiului și ale timpului prezent.

Tot Sfântul Pavel spune: “Fiindcă noi știm că dacă acest cort – locuința noastră pământească – se va desface (va muri și se va descompune în mormânt), avem zidire de la Dumnezeu, casă nefăcută de mână, veșnică în ceruri” (2 Cor 5, 1). Noțiunea de “cort” exprimă temporalitatea sau efemeritatea acestei locuințe pământești – care este trupul nostru – pe când expresiile în antiteză “zidire de la Dumnezeu”, “casă nefăcută de mână” sau, mai cu seamă, atributul de “veșnică” definesc calitatea și proprietățile trupului de slavă, adică nestricăciunea și nemurirea. Despre Avraam, Isaac și Iacov, Apostolul ne-a spus că “au locuit în corturi” (Evr 11, 9) și că “așteptau cetatea al cărei arhitect și ziditor e Dumnezeu Însuși” (Evr 11, 10).

Un creștin din primele secole descria statutul de “pelerini” al creștinilor astfel: “Locuiesc în țările în care s-au născut, dar ca niște străini/emigranți (*paroikoi*); iau parte la treburile publice ca niște cetățeni și suportă toate îndatoririle ca niște străini. Orice pământ străin le este patrie, și orice patrie le este străină. Se căsătoresc ca toți oamenii (deci nu disprețuiesc căsătoria) și nasc copii, dar nu-și aruncă odraslele. Stau la o masă comună, dar nu și la un pat comun. Sunt în trup, dar nu viețuiesc după trup. Petrec pe pământ, dar sunt cetățeni ai cerului. Se supun legilor rânduite de stat, dar, prin felul lor de viață, biruiesc legile. Iubesc pe toți, dar de toți sunt prigonți. Sunt necunoscuți, dar sunt osândiți; sunt omorâți și fac vii pe alții. Sunt

săraci, dar îmbogățesc pe mulți; sunt lipsiți de toate și prisosesc în toate. Sunt necinstiți și înjosiți și se slăvesc în necinstiri; sunt huliți, dar sunt îndreptățiți. Sunt ocărăți și defăimați, dar ei binecuvântează, sunt ocărăți și insultați, dar ei cinstesc pe cei ce-i ocărăsc. Fac binele și sunt pedepsiți ca unii care au făcut rele; pedepsiți fiind, ei se bucură, ca și cum li s-ar da viață. Iudeii le poartă război ca unora de alt neam, elinii îi prigonesc, dar cei care-i prigonesc și le vor răul nu pot spune care este pricina dușmăniei lor”¹².

Motivația acestui stil sau mod de viață este aceeași: creștinii, ca și patriarhii biblici și toți dreptii Vechiului Testament, așteaptă “cetatea cea cu temelii, al cărei arhitect și ziditor e Dumnezeu”.

3. Reflecții mesaj

Mântuitorul Însuși S-a născut și a trăit pe pământ ca un “pelerin”. S-a născut undeva la marginea Betleemului “pentru că nu mai era loc de găzduire” pentru familia Sa în casa de oaspeți; S-a născut undeva într-o peșteră folosită ca staul pentru animale. Nașterea Lui ar fi trebuit să aibă loc într-o casă. S-a căutat un loc de găzduire – pentru o femeie care se pregătea să nască –, dar nu s-a găsit, în pofida proverbialei ospitalități orientale¹³ (din datele pe care ni le oferă Sfânta Scriptură și Arheologia biblică, știm că ospeția era o lege nescrisă la vechii evrei).

Avem aici o anticipare a situației cu care Mântuitorul Hristos Se va confrunta pe parcursul activității Sale publice: “Vulpile au vizuini, păsările cerului au cuiburi, dar Fiul Omului nu are unde să-și

¹² *Scrierile Părinților Apostolici. Epistola către Diognet, V, 5-17*. București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al BOR, 1995, p. 412-413. Arhid. Prof. Dr. Constantin Voicu, *Patrologie, Vol. 1, Epistola către Diognet*, București, Editura Basilica a Patriarhiei Române, 2009, p. 178-182. Diacon Ioan I. Ică jr., *Canoul apostolic al primelor secole. Epistola către Diognet*. Sibiu; București, Editura Deisis; Stavropoleos, 2008.

¹³ Alexandru Moldovan, *Evanghelia “copilăriei” lui Iisus; Luca 1-2. Exegeză și teologie*. Cluj-Napoca, Editura Mega, 2011, p. 313.

plece capul” (Mt 8, 20). Mântuitorul se prezintă “sărac și lipsit”, fără familie, fără domiciliu stabil, aproape ca o persoană fără cetățenie, ca un apatrid. Comparația cu vulpile și cu păsările cerului subliniază gradul de nesiguranță în care, întrupându-Se, a ales să trăiască și la care e invitat tot cel care dorește să-I fie ucenic, dar și cei care intră în comunitatea celor care cred în numele Lui¹⁴.

Alegerea pe care Iisus ne-o propune nu e ușoară, iar perseverența pe această cale și mai puțin; e nevoie ca toți cei care se numesc cu numele de creștini să-și analizeze foarte atent propriile convingeri și alegeri și să-și facă o evaluare, un examen al curajului propriu, înainte de a se decide pentru o astfel de viață.

Trăiesc creștinii de astăzi ca “pelerini” pe pământul acesta? Îmi dau seama că punând această întrebare risc să scad “nivelul academic” al acestui studiu, și chiar nu doresc să-l transform într-o “propovăduire de amvon”, însă cuvântul Scripturii “mă obligă” să pun această întrebare. Epistola Sfântului Iacov, un florilegiu de înțelepciune biblică, îndemnându-l pe om să fie împlinitor al cuvântului, și nu doar ascultător al acestuia, compară cuvântul lui Dumnezeu cu o “oglinză” în care omul își poate privi ființa sa profundă.

Vreți să vedem dacă trăim ca “pelerini” sau ca “trecători” pe pământul acesta? Dacă da, atunci haideți să răspundem sincer la trei întrebări simple. *Prima*: “Cum ne raportăm la lucrurile materiale?”. Ne lipim viața de lucrurile care nu durează? Un “pelerin” nu-și lipește sufletul de lucrurile materiale. Apostolul ne indică atitudinea pe care creștinii din vremea sa o aveau față de lucrurile materiale: “Ați primit cu bucurie răpirea averilor voastre, *știind că aveți o avere mai bună și care rămâne*” (Evr 10, 34).

A doua întrebare: “Îi cerem lui Dumnezeu o viață perfectă aici pe pământ?”. Îi cerem să ne scutească de încercări și de suferințe și să ne ajute să parcurgem drumul vieții fără dificultăți și necazuri?

¹⁴ Ortensio da Spinetoli, *Matteo. Il Vangelo della Chiesa*. Assisi, Cittadella Editrice, 1998, p. 265.

Experiențele noastre în această lume vor fi mereu “parțiale”, iar “desăvârșirea” o așteptăm în ceruri, cu convingerea că am primit deja de la Dumnezeu “arvuna Duhului”. Apostolul a vorbit în Evrei 11, 13 despre Avraam, Sarra, Isaac și Iacob și spune că aceștia “au murit întru credință, fără să fi primit roadele făgăduințelor (pe care le-au primit de la Dumnezeu), dar de departe văzându-le și îmbrățișându-le, și mărturisind că *străini sunt ei și călători pe pământ*”.

A treia întrebare: “Ne gândim numai la lumea aceasta și deloc la cea care va să fie?”. Această atitudine – poate cea mai răspândită astăzi – este catalogată de Mântuitorul Hristos “*nebunie*”, ca și aceea de care vorbește Psalmistul: “Zis-a nebunul în inima sa: “Nu este Dumnezeu!” (Ps 52, 1; 13, 1). Sfântul Ioan Damaschin demonstrează că tăgăduirea existenței lui Dumnezeu se opune gândirii logice. Ca atare, numai un nebun Îl poate nega pe Dumnezeu. Apostolul Pavel, la rândul său, scrie: “Iar dacă noi numai pentru viața aceasta nădărdim în Hristos, suntem mai de plâns decât toți oamenii” (1 Cor 15, 19).

Psalmistul vorbește despre “cetatea lui Dumnezeu”, locul cel sfânt și sălașul Celui Preaînalt (Ps 45, 4), expresie care l-a inspirat pe Fericitul Augustin să scrie o lucrare intitulată “*Despre cetatea lui Dumnezeu*”. Două iubiri – spune Fericitul Părinte – au dat naștere la două cetăți: într-una din ele domnește dragostea de sine, egoismul până la ignorarea desăvârșită a lui Dumnezeu; în cealaltă domnește iubirea de Dumnezeu până la uitarea de sinele propriu. În cea dintâi, oamenii se slăvesc pe ei înșiși și caută, până la epuizare, slava care vine de la oameni; în cea de-a doua, oamenii caută slava care vine de la Unicul Dumnezeu. Prima își înalță capul precum locuitorii din Șinear odinioară (constructorii Turnului Babel), cea de-a doua îi spune Domnului: “Dar Tu, Doamne, Tu ești slava mea și Cel ce înalți capul meu” (Ps 3, 3). În cea dintâi, domnește duhul iubirii de stăpânie, în cea de-a doua oamenii, în cinste, “își dau unii altora întâietate” (Rm 12, 10). Prima glorifică forța și puterea eroilor săi, cea de-a doua Îi spune Domnului: “Domnul este întărirea mea și scăparea mea și izbăvitorul meu” (Ps 17, 2). Așadar, în cetatea

pământească filozofii ei, care trăiesc numai potrivit trupului, vorbesc numai despre binele omului, despre binele trupului său, iar oamenii ei, care ar fi putut să-L cunoască pe Dumnezeu, nu L-au cinstit și nu I-au mulțumit ca unui Dumnezeu și s-au rătăcit în gândurile inimii lor, crezând că sunt înțelepți, au ajuns nebuni, și au început să venereze creatura în locul Creatorului. În cetatea lui Dumnezeu singura preocupare a omului este lauda Dumnezeului Celui Viu”.

În pildele Sale, Iisus ne indică în mod limpede faptul că există două registre ale timpului, pe care le-am putea numi: “timpul mare” și “timpul mic”. Timpul mare evocă relația dintre Alfa și Omega, dintre început și sfârșit, dintre originile lumii și apoteoza apocaliptică, dintre prima carte a Scripturii și cartea ei ultimă. Pe fundalul acestui timp, se creionează “timpul mic”, cel al vieții cotidiene, al destinului individual; ciclul zilei și al nopții, al somnului și al stării de veghe.

Ni se cere să introducem în ciclul mic al vieții noastre, dimensiunea timpului mare; altfel spus “să cultivăm” două virtuți esențiale: *credința* și *răbdarea*. Ni se cere “să credem” în perspectiva Împărăției și “să așteptăm” împlinirea ei¹⁵.

Cea mai bună “investiție” pe care o putem face, ca și creștini, este efortul neîntrerupt de a cupla timpul mic, timpul zilei, al prozaicului cotidian, cu timpul mare, cel al Împărăției; timpul pe care l-am primit în dar, cu Sursa din care ni s-a dat tuturor timpul. Trebuie să trăim “simultan” în cele două registre ale timpului și să ne “redefinim”, clipă de clipă, în termenii devenirii noastre. Trebuie să traversăm sau să parcurgem “ziua de astăzi” din perspectiva “zilei care va veni”. Citând textul din 1 Corinteni 7, 29-31, Giorgio Agamben spune că timpul mesianic e “timpul așteptării” și vorbește despre modul în care ar trebui să-l trăim: să te întristezi ca și cum nu te-ai întrista, să te bucuri ca și când nu te-ai bucura, să ai ca și cum n-ai avea: “...cei ce se folosesc de lumea aceasta” să se folosească de ea “ca și cum nu s-ar folosi deplin; căci chipul lumii acesteia trece”.

¹⁵ Andrei Pleșu, *op. cit.*, pp. 144-146.

Regula vieții în vremelnice, spune Agamben, plecând de la textul paulin citat mai sus, e viața “ca și cum nu”, “ca și cum nu” e viața adevărată, viața întreagă. E regula însăși a așteptării¹⁶.

Celui care “așteaptă” cetatea al cărei arhitect și constructor e Dumnezeu i se cere o virtute rară și subtilă: virtutea de a trăi simultan în timp și în afara lui, în certitudinea imediatului și în incertitudinea perspectivei ultime, în liniștea prozaicului cotidian și în neliniștea zilei din urmă. Aceasta nu este o “calificare” la îndemâna oricui, pentru că nu e ușor să fi deopotrivă “prezent” în lume și “absent” din ea. Trebuie să-ți accepți destinul pământesc, știind că este vorba de un “*destin de tranzit*”. A fi și a trăi “între oameni” și a fi, totodată, “cu Dumnezeu” nu e o îndeletnicire ușoară. Ni se cere să nu ne instalăm, confortabil și suficient, în lumea aceasta, ci să avem clipă de clipă în fața ochilor noștri orizontul veșniciei. Ni se cere – cu un cuvânt atribuit lui Iisus într-o Evanghelie apocrifă – să fim “trecători”¹⁷.

În nenumărate locuri din Sfânta Scriptură, credincioșii sunt numiți “robi” (ai lui Dumnezeu). Asta nu înseamnă o condamnare la servilitate, pentru că “robi ai lui Dumnezeu” au fost și Avraam, Moise, David, Solomon sau Sfânta Fecioară. E un fel de a spune că “spațiul” pe care robul îl percepe “deasupra” sa e mai înalt decât cel la care se raportează “sus-pușii”. Robul are mai mult “spațiu de creștere” decât stăpânul (care e deja sus!), mai mult loc pentru aspirație și speranță. A fi “rob” înseamnă a avea, prin însăși situarea ta, deprinderea de “a privi în sus”, iar “așteptarea” și “pelerinajul” tău prin lumea aceasta nu e altceva decât facultatea de a te mișca privind în sus, spre o altă lume decât lumea din care faci parte sau, ca să folosim expresia Apostolului, spre “cetatea cea de Sus”, cea al cărei arhitect și ziditor este Dumnezeu Însuși.

¹⁶ Giorgio Agamben, *Prietenul și alte eseuri*. București, Editura Humanitas, 2012, p. 55-68.

¹⁷ Andrei Pleșu, *op. cit.*, p. 151.

Bibliografie

1. ***, *Scrierile Părinților Apostolici*. Traducere, note și indici de Pr. Dumitru Fecioru. București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1995.
2. Agamben, Giorgio, *Prietenul și alte eseuri*. București, Editura Humanitas, 2012.
3. Bovati, P., *Lo straniero nella Bibbia. I. La diversità d'Israele*, în *La Rivista del clero italiano*, 83, 2002.
4. Brown, Raymond E., Fitzmyer, Joseph A., Murphy, Roland E., *Introducere și comentariu la Sfânta Scriptură*, Vol. X: Epistolele catolice, Târgu Lăpuș, Galaxia Gutenberg, 2011.
5. Carrez, Maurice, Morel, François, *Dicționar grec-român al Noului Testament*. Traducere de Gheorghe Badea, București, Societatea Biblică Interconfesională din România, 1999.
6. Costacurta, Bruna, *Genesi 1-4, La creazione, il peccato e la redenzione. Appunti*. Roma, Pontificia Università Gregoriana, 2002.
7. Ică, Ioan I. jr., *Canonul Ortodoxiei*, vol. I, Canonul apostolic al primelor secole, Sibiu; București, Editura Deisis; Stavropoleos, 2008.
8. Maria Martini, Carlo, *La figura dello straniero nella Sacra Scrittura*. Intervento al Convegno “Integrazione e integralismi. La via del dialogo è possibile?” Cesano Maderano, 2001.
9. Moldovan, Alexandru, *Evangelia “copilăriei” lui Iisus. Luca 1-2. Exegeză și teologie*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2011.
10. Pleșu, Andrei, *Parabolele lui Iisus. Adevărul ca poveste*, București, Humanitas, 2012.
11. Spinetoli, Ortensio da, *Matteo. Il Vangelo della Chiesa*. Sesta edizione, Assisi, Cittadella Editrice, 1998.
12. Tofană, Stelian, *Iisus Hristos Arhiereu veșnic după Epistola către Evrei*. Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2000.
13. Voicu, Constantin, *Patrologie*, vol. I, București, Editura Basilica, 2009.